

II TALLIPALVELU JA RATSASTUS- KOULUTUS RATSUVÄKI- PRIKAATISSA

TALLIPALVELU

Yleistä

V. 1921 Lappeenrannassa Uudenmaan Rakuunarykmentistä ja Hämeen Ratsurykmentistä perustettu Ratsuväkiprikaati sijoitettiin Suomen Rakuunarykmentille vuosina 1889–1893 rakennetulle kasarmialueelle.

Uudenmaan Rakuunarykmenttiin ja Hämeen Ratsurykmenttiin kuului kumpaankin 5 varusmieskoulutusta antavaa perusyksikköä eli eskadroona ja näiden lisäksi Ratsuväen Aliupseerikoulu.

Jokaisella eskadroonalla ja aliupseerikoululla oli omat hevostallinsa. Yhteen mahtui noin 150 hevosta.¹ Varuskunta-alueen tallit näkyvät sivulla 9. Määrävahvuisen eskadroonan kokoonpano selviää liitteestä 2.

Tallit

1920-luvulla suurin osa talleista oli Suomen Rakuunarykmentille rakennettuja vanhoja puutalleja, joiden kunto ei enää ollut hyvä. Näiden lisäksi oli muutamia myöhemmin rakennettuja tiilitalleja.

Talleissa oli keskellä molemmin puolin suuret pariovet. Keskiövien takana oli suurehko aula, jossa oli hevosten juottoaltaat. Tallien päädyissä oli yksiosaiset ovet, jotka toimivat varaovina. Tallit jakaantuivat neljään osaan. Eskadroonaan kuului kolme joukkuetta, ja jokaisen joukkueen hevosille oli oma osastonsa. Neljännessä osastossa olivat kantahenkilökunnan ja lähettien hevoset sekä kuormastohevoset. Osalla upseereiden hevosista oli omat karsinansa, joissa hevoset saivat olla irrallaan. Upseereiden hevoset olivat usein ulkomaalaisia lämminverihevosia. Nämä »verihevoset» hankittiin Unkarista, Virosta, Ranskasta, Englannista ja Ruotsista. 1920-luvulla oli käytössä myös venäläisiltä vapaussodan aikana sotasaaliiksi saatuja hevosia. Rakuunoiden ja ratsumiesten hevoset ostettiin Suomesta.

Jokaisessa osastossa oli 2 m leveä käytävä, ja hevosten pilttuut olivat molemmin puolin käytävää. Pilttuut olivat noin 3 m pitkät ja 1,6 m leveät. Hevosten syöttöruuhet olivat vanhoissa talleissa puisia. Pilttuiden pohjat olivat kovaksi juntattua

savipitoista maata, jonka päälle tehtiin suorista ruisoljista olkipatjat. Olkipatjan vahvuudeksi tuli 25–30 cm. Patjaa vahvistettiin rautalangalla ja hiekalla. Patjojen päälle asetettiin yöksi puhtaat, pehmeät kauranpahnat. Pilttuun takaosassa käytävän vieressä oli kaksi kattoon asti ulottuvaa n. 20–30 cm:n paksuista pylvästä. Näiden pylväiden ja pilttuun etuosan välillä olivat noin 15 cm:n paksuiset potkupuomit. Pylväät oli suojattu olkipunoksilla. Potkupuomin alempana roikkuvaan päähän käytävän puoleiseen osaan tehtiin potkusuoijat olkipunoksesta ja suorista ruisoljista. Potkusuojiin kulutus oli suuri, koska hevoset yrittivät potkia toisiaan muun muassa kauranjaon aikana. Potkusuoja valmistivat nuoremmat rakuunat ja ratsumiehet iltatöinä tai vanhemman ikäluokan miehet, »ulaanit», rangaistuksena tekemistään rikkeistä. Myös olkipatjojen vaihtaminen uusiin aiheutti paljon työtä.

Pilttuiden takaosassa olevissa pylväissä oli 1,5–2 m:n korkeudella satulanaulakot. Satulan päällä oli siististi taitettuna satulahuopa eli voila. Satulanaulassa roikkuivat myös hevosen ratsupäitset. Hevosen takana oli noin 2,5 m:n korkeudella hevosen nimitalu. Tästä selvisi hevosen nimen lisäksi hoitajan nimi. Lapun oikeassa yläkulmassa oli + tai - merkki sen mukaan, pitikö hevoselle antaa tavallista enemmän tai vähemmän kaurajoja. Rehimestari käänsi nimikilven ympäri, jos hevonen oli sairaana tai muuten ajokiellossa.

Puutalleissa oli hiekkakäytävät. Nämä pidettiin pölyämisen estämiseksi aina hieman kosteina. Käytävillä ei saanut näkyä jälkiä, vaan jäljet lakaistiin välittömästi pois. Joissakin talleissa oli »lakaisukone». Luutia oli sijoitettu kahden laudan väliin käytävän leveyden mukaan, ja laitteessa oli aisat, joista tallivartiomiehet vetivät. Tallien käytävien piti olla puhtaita kuin pyhän hiekan, niissä ei saanut olla yhtään jälkeä tai pienintäkään roskaa.

1920-luvulla vanhoja talleja yritettiin tehdä viihtyisämmiksi. Pilttuiden yläpuolelle rakennettiin kannattimet, joihin ripustettiin erilaisia koristeita.

HRR:n konekiväärieskadroonan tiilitalli 1927. Valok. E. G. Lehtinen. (Kyösti Karhiola)

Tiilitallien käytäville oli ladottu hiekan päälle tiiliä, ja nämä rikkoontuivat helposti hevosten kavioiden alla. Tiilikäytävät korjattiin yleensä illalla. Korjaajia löytyi varusmiehistä runsaasti esimerkiksi huonon vuoteen tai auki jääneen kaapin ansiosta.

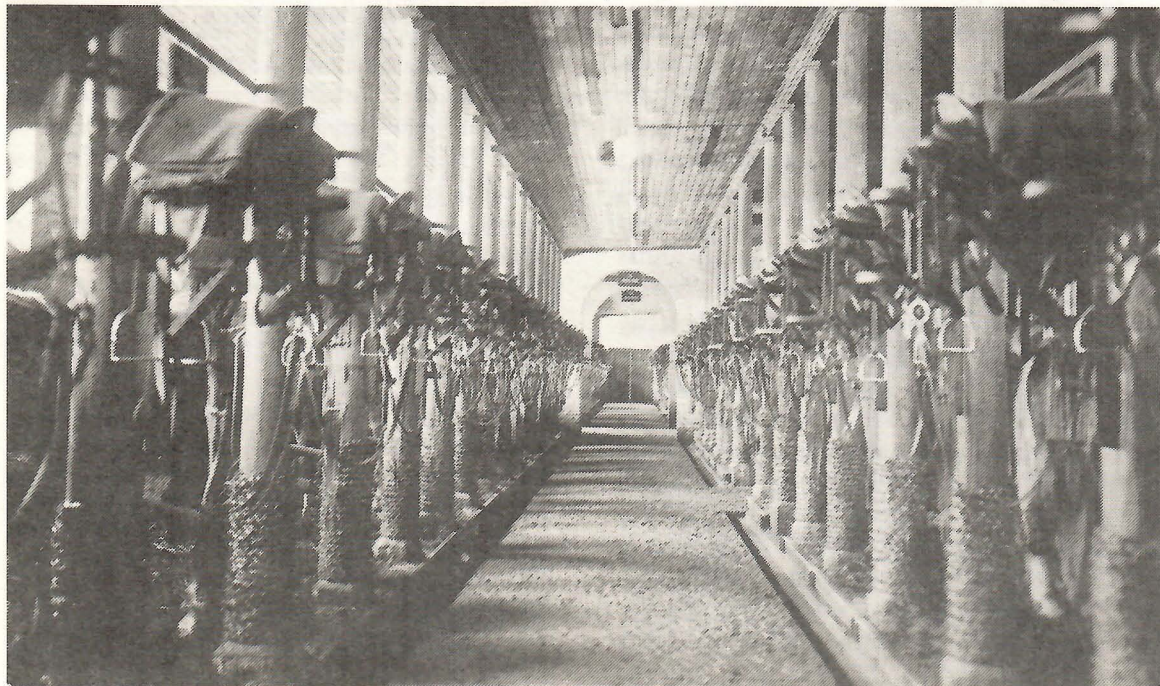
1920-luvun lopussa rakennettiin yksi uusi talli. Tämän sai Hämeen Ratsurykmentin 1. Eskadroona. 1930-luvun loppupuolella saivat alipuseerikoulu ja viestieskadroona uuden tallin. Uusien tallien syöttöruuhet olivat sementistä ja potkupuomeina olivat rautaputket. Käytävät olivat sementistä, johon oli sekoitettu karkeaa kivisepleä liukastumisen estämiseksi.

Olkipatjoista luovuttiin 1930-luvun alkuvuosina. Tilalle tuli turvepehku, jota levitettiin runsaasti

puhtaan hiekan päälle. Turvepehkun päälle levitettiin päivittäin puhtaat kaurapahnat.

Tallit olivat lähellä kasarmeja, noin 100–200 m:n päässä. Talleille marssittiin siitä huolimatta aina laulaen. Esimerkiksi iltapäivän tallipalvelukseen mentäessä oli kasarmialueella melkoinen melske, kun kaikki eskadroonat marssivat talleille yhtä aikaa ja yrittivät voittaa toistensa laulun voimakkuudessa. Kasarmien korkeat muurit lisäsivät vielä lauluihin voimaa. Marssittiinpa ratsain tai jalan, niin aina laulettiin. Ainoastaan kovan pakkasen tai kirkossakäynnin vuoksi ei laulettu. Tallipalvelukseen meno ja sieltä tulo olivat hyvää tahtimarssi- ja lauluharjoitusta, jota erityisesti alokkaat tarvitsivat.¹

URR:n 1. Eskadroonan talli. Huomaa pylväissä potkusuojat. Valok. E. G. Lehtinen. (Toini Heikkilä)

Tallivartio

Suunnilleen kerran viikossa joutuivat rakuunat ja ratsumiehet tallivartioon. Vartion tehtävänä oli tallin vartiointi, hevosten syöttäminen ja juottaminen sekä tallin puhtaanapito.³ Tallivartiota johti tallin esimiehen, rehumestarin, ollessa poissa tallipäivystäjä, joka oli korpraali tai vanhempi rakuuna, »ulaani». Vartioon kuului tallipäivystäjän lisäksi kahdeksan rakuunaa, kaksi jokaisesta joukkueesta. Yön aikana oli puolimiehitys. klo 21.00 jälkeen lähti neljä tallivartiomiestä nukkumaan eskadroonaan. He tulivat takaisin klo 01.00. Toinen puoli vartiosta nukkui 01.00–05.00. Tallivartio kesti yleensä yhden vuorokauden. Vaihto tapahtui klo 16.00. Tallipäivystäjän merkinä oli keltainen nauha käsivarressa. Nauhassa luki mustin kirjaimin: tallipäivystäjä. Lisäksi päivystäjän varusteisiin kuului miekka. Tallivartiomiehillä oli päällään työpuku tai työviitta.¹

Hyvin paljon työtä aiheutti »munkkien» eli lannan kerääminen. »Munkit» oli kerättävä sitä mukaa kun hevoset niitä tiputtivat. Ja niitä tippui!⁶ Heti kun hevosen häntä nousi ylös, juoksu tallivartiomies vastaanottamaan »munkit». Keräysvälineinä olivat kädensuojalla varustettu lantakola sekä toisesta päästä puinen rautakoukku, jolla munkit ohjattiin kolaan. Lanta ei saanut sotkeutua olkipatjoihin, koska siitä seurasi suuritoinen alustan siivous.

Tallipäivystäjä piti tallivartiomiehiä hereillä, sillä nämä nukahtivat helposti lämpimässä, ammoniakkin tuoksuaisessa ilmassa.¹ Tallit tarkasti yöllä rykmentin päivystäjä, ja jos tallivartiomies nukahhti, hän sai siitä rangaistukseksi seitsemän vuorokautta arestia.⁷ Pienemmistä laiminlyönneistä tuli ylimääräisiä vartiovuoroja.³ Myös kyykkyhyppyä käytettiin rangaistuksena,⁶ ja ratsuväpeli Melasniemellä oli omat metodinsa.⁸

Ratsuväpeli Melasniemen tahko

Myös eskadroonien rehumestarit antoivat rangaistuksia hyvin herkästi.¹

Kersantti Melasniemi, aliupseerikoulun rehumestari, oli lahjomaton. Häntä kutsuttiin varusmiesten keskuudessa »prikaatin kauhuksi». Kersantti Melasniemi oli kuitenkin menevä mies eikä aina ehtinyt valvomaan, kuinka varusmiehet suorittivat heille annetut rangaistukset. Melasniemi oli tästä huolimatta mestari »ylimääräisen» järjestämisessä.

Ollessaan ratsuväpeli Melasniemi oli jo konstruoinut apuvälineitä rangaistusten suorittamista varten. Tallilla oleva tahko oli muun muassa muunnettu eräänlaiseksi normimittariksi. Tahkoon oli yhdistetty erittäin taitavasti tavallinen polkupyörän matkamittari. Tämän jälkeen oli helppo todeta valvomattakin »ylimääräiset» tahkonveivausurakat. Rehumestarin antamat normit vaihtelivat 5–20 km.

Kerran väpeli Melasniemi totesi järjestelmässään epäkohdan. Tahkoa kiertämään joutuneet keksivät urakkansa helpottamiseksi käyttää jakkaraa, jolla istuen vääntäminen muodostui siedettäväksi. Tämä mukavuus loppui lyhyeen, sillä ratsuväpeli hitsautti tahkoonsa uuden veivin. Sen kiertokampi oli tehty niin pitkäksi ja laajakierteiseksi, että se pakotti miehen luopumaan jakkarasta. Tahkoon väitetään tulleen myöhemmin vielä parannuksen: jarrun, joka teki veivauksen hyvin raskaaksi.⁸

Hevosen hoitaminen

Yli 50 prosenttia rakuunoiden ja ratsumiesten ajasta kului hevosen hoitamiseen. Jokaisella oli oma nimikkohevosensa. Hevoset puhdistettiin aamulla klo 7.00–8.00. Puhdistus tapahtui ulkona. Hevonen kiinnitettiin tallin ulkopuolella olevaan rautapuomiin puhdistuksen ajaksi.

Seuraavana oli vuorossa aamupäivän ratsastus. Hevosta puhdistettiin uudelleen 16.00–17.00. Hevostarkastuksia tai paraatikatselmuksia varten puhdistettiin hevosta vähintään puoli päivää.

Ilta kului usein varusteiden kunnostamisessa. Kaiken piti olla jatkuvasti kunnossa. Jalustimien ja kannusten piti kiiltää.¹

Tunnuslauseena oli: Ensin hevonen, sitten mies. Olle Harjapää kertoo kokemuksistaan alokasajaltaan lokakuussa 1936 seuraavaa:

»Vaikka useimmat alokkaista varmaankin olivat jo siviilissä käsitelleet hevosia, niin sattui komelluksia. Hevoset tuntuivat kuin nuortuneilta, kun alokkaiden törmäilevä joukko saapui talliin. Siinä touhuessamme, kuka mitäkin, kuului jonkun alokkaan hätähuuto. Näimme alokkaan makaavan tallin käytävällä pitkällään hevosen takana – ilmeisesti pyörtyneenä saamastaan pallepotkusta.

Rehumestariimme syöksyi paikalle ja alkoi noitua todeten lopuksi: »Jumalauta, muistakaa varoa. Teitä tulee tänne kolme kertaa vuodessa, mutta varokaa valtion kalliita hevosia.»²

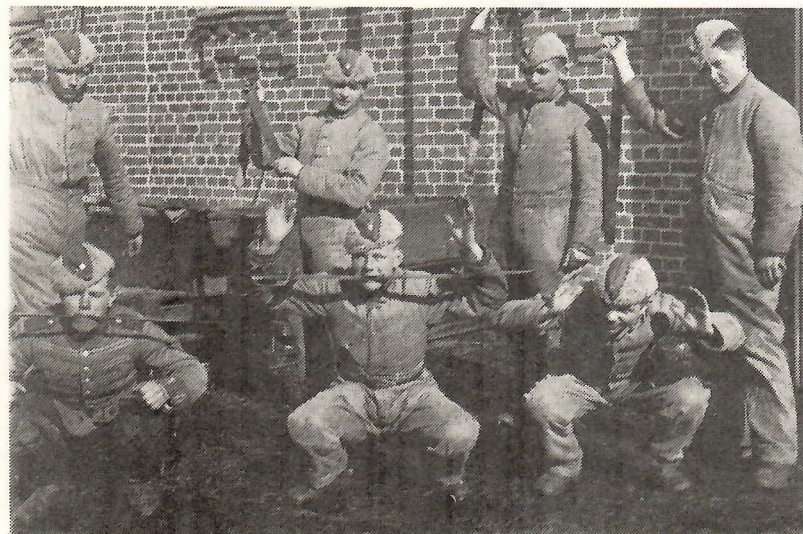
HRR:n 4. Eskadroonan III joukkue hevosten puhdistuksessa kesällä 1926. Etualalla alik Riikonen. (Osmo Penttilä)

HRR:n konekiväärieskadroonan alokkaat hevosten ja jalustimien puhdistuksessa 1926. (Kyösti Karhiola)

Ennen hevosten ulosvientiä puhdistettiin kaviot kaviokoukulla. Ulkona hevoset puhdistettiin 15 cm pitkällä puhdistusharjalla ja krapalla. Krapa oli 20-luvulla teräksestä ja 30-luvulla kumista, jolloin sitä kutsuttiin sukaksi. Krapaa ja sukkaa käytettiin puhdistusharjan puhdistamiseen.

Puhdistus aloitettiin hevosen takaa katsottuna vasemmalta puolelta kaulasta korvien juuresta. Harja oli vasemmalla ja krapa oikeassa kädessä. Harjan vedot olivat pitkiä ja painavia. Jalkojen puhdistamisen jälkeen siirryttiin oikealle puolelle. Viimeisenä puhdistettiin varovasti hevosen pää.¹

Tallipalveluksen lomassa. Seisomassa toinen vasemmalta rakuuna Laukkanen. (Aune Laukkanen)

Hevonen kaadettuna, HRR 1927–28. Keskellä seisomassa Antti Himanen. Valok. E. G. Lehtinen. (Antti Himanen)

Hevosen ruokinta

Hevosten rehuannokset olivat erittäin pieniä, ainoastaan erinomaisen hoidon ansiosta hevoset pysyivät hyvässä kunnossa.

Hevosen keskimääräinen päivittäinen rehuannos oli seuraava: heiniä 5 kg, kauroja 4 kg (jotka syötettiin joillekin hevosille rouhittuina), kauranpahnaa 2 kg (nämä olivat kuivikkeena, mutta hevonen pystyi syömään niistä osan) ja ruisolkia 1 kg. Erikoistapauksissa syötettiin hevosille eläinlääkärin suosituksesta porkkanaa. Rehuvarasto oli tiilikasarmeissa ullakolla ja kauravarasto tallien päässä. Rehumestari hankki rehut rykmentin rehuvarastosta.

Hevosen päivittäinen ruokalista saattoi olla seuraavanlainen:

04.00–05.00	juotto, tallivartio
05.00	1 kg heiniä, tallivartio
06.30	1,5 kg kauraa, eskadroonasta tul- lut komennuskunta suoritti jaon
08.00–10.00	ratsastuksen aikana tallivartio siivosi tallin ja asetti 0,5 kg puh- taita kauranpahnoja sekä 1 kg heiniä hevosten pilttuuseen
10.00	juotto, jos hevoset eivät olleet hikisiä
11.30	juotto, jos hevoset oli aamupäi- vällä ratsastettu kuumiksi, talli- vartio suoritti
12.00	eskadroonasta tullut komennus- kunta jakoi 1 kg kauroja
14.00	1 kg heiniä, tallivartio
16.00–17.00	puhdistuksen aikana jaettiin 1 kg heinää (tallivartio), puhdistuksen jälkeen hevosten juotto keski- aulassa
18.00	1 kg kauraa, komennuskunta suoritti jaon
20.30	1,5 kg kauranpahnaa etujalkojen etupuolelle, tallivartio

Hevosia ei saanut juottaa koskaan välittömästi kauran jaon jälkeen. Veden katsottiin huuhtelevan kaurat liian aikaisin pois hevosen vatsalaukusta. Keskiaulaan mahtui kerrallaan noin 10–15 hevos-

ta. Upseereiden hevoset juotettiin pilttuussa ämpäreistä tai talutettiin yksitellen keskiaulaan.

Hevoset olivat aina valmiit syömään. Ruokailu oli hevosten mielestä päivän tärkein asia. Kun ruoka oli jaettu, alkoi vimmattu rouskuttaminen, jota kesti ruoan loppumiseen saakka. Hevoset söivät hyvin nopeasti. Bruno Toivonen kertoo toisenkin osapuolen, rakuunan tai ratsumiehen, syöneen hyvin nopeasti. Kummasta lienee tarttunut tämä tapa.¹

Hevoset osasivat odottaa kauran jakoa ihmeen tarkasti. Ajan lähestyessä jännitys kasvoi. Hevosten päät olivat pystyssä ja korvat kuuntelivat tarkkaavaisina. Kun rehutuskomennuskunnan askeleet kuuluivat, alkoi rauhattomuus; se levisi myös vanhoihin, vakaisiin veteraaneihin sekä arvokkaisiin lämminverihevosiin. Etuvartaloa heilutettiin voimakkaasti edestakaisin. Heinä ja vingunta täyttivät koko tallin. Välillä kuopaisiin pilttuuta tarmokkaasti etukaviolla. Vieruskaveria yritettiin joko puraista tai potkaista. Potkupuomit ja potkusuojat olivat kovilla. Silloin tällöin pieni hätäinen hirnahdus aivan kuin kysyi: »Missä jakajat kuppaatte, tuokaa annoksenne jo!» Ja sieltähän ne tulivat, eikä jakamisessa viivytelty, sillä ne tapahtui äkäisen alikersantin valvonnassa. Kaksi puista, kahden miehen kantamaa kaurapaaria tuli lennossa talliin. Kummallakin puolella oli kaksi jakajaa. He sieppasivat kaurat käsissään oleviin pieniin mittoihin ja kiidättivät annoksen aina kahdelle hevoselle kerrallaan. Hevosten äänet muuttuivat tyytyväiseksi odotushörsähtelyksi. Jakovuhti oli äärimmäisen nopea. Jakoa katsellessa tuli mieleeni kärppä kivenkilossa, niin liukkaasti tuli alokkaan jaossa liikkua. Jakehutapa kuului tyyliin ja perustui yleiseen ratsuväen nopeuskäsitteeseen. Saattoihan sitä paitsi alikersanteilla olla kiire sotapesään tai peräti iltalomille. Samalla vauhdilla kun jakajat olivat talliin tulleet, he sieltä myös lähtivät. Syöttökaukaloilla kävivät leuat nopeasti. Vinha rouskutus täytti koko tallin. Hetkessä oli viimeinenkin jyvä haettu suuhun. Äskeinen hermostunut odotus ja räiskyvä meno oli muuttunut täydelliseksi hiljaisuudeksi. Päät nuokkuivat, huulet lerpattivat ja silmät pyrkivät väkisin kiinni. Torkuttiin. Nähtiin unta vihreistä laitumista.¹

Lantahuutokauppa

Kerran vuodessa myytiin sanomalehdessä ilmoitetulla huutokaupalla varuskunnan lanta. Hevosen lantaa pidettiin hyvänä lannoitteena. Huutokaupaan tulikin runsaasti lähiseudun maanviljelijöitä. Maanviljelijät muodostivat usein kyläkunnittain lannanajoporukoita. He ajoivat talven aikana lannan ensin talojensa lähimetsiin ja sieltä sitten myöhemmin pelloilleen. — Kaupungin ympäristön metsät ja pusikot kasvoivat hyvin.

Huutokaupassa myytiin hevoskohtainen vuoro-kauden lanta. Tämän takia eskadroonien piti ilmoittaa esikuntaan päivittäinen »lanta-annoksen-

sa». Hevosiahan saattoi olla poissa talleista vaikkapa sotaharjoituksen takia.¹

Tallipässi

Monella eskadroonalla oli tallissaan oma tallipässinsä, toisilla oli jopa kaksi pässiä. Varusmiehet pitivät hyvää huolta tallipässeistä, ja niiden ruokinta kuului tallivartiomiesten tehtäviin. Myös hevoset suhtautuivat pässihin ystävällisesti, vaikka ne kulkivat vapaasti hevosten pilttuissa ja söivät hevosille annettuja rehuja. Mutta jos toisen tallin pässi tuli vierailulle naapuritalliin, alkoi ankara taistelu. Pässi oli irroitettava miesvoimin toisistaan, muutoin ne saattoivat surmata toisensa.⁷

Talliarkastus 1920-luvulla. Huomaa olkkoristeet pilttuiden yläpuolella.

Tallitarkastus

Tallitarkastuksen suoritti eskadroonan päällikkö joka toinen sunnuntai. Tarkastus pidettiin sunnuntaiamupäivisin noin klo 10.00 tallipalveluksen jälkeen. Joukkueen johtajien oli oltava paikalla. Valmisteluista vastasi rehumestari. Jo edellisenä iltana vietiin jalustimet ja kuolaimet yksikköön. Siellä ne hangattiin hiekalla puhtaaksi liasta ja ruosteesta. Tämän jälkeen seurasi pesu, kuivaaminen ja kiillottaminen. — Satuloiden vatsavyöt pestiin vedellä ja saippualla sekä harjattiin.

Aamulla tallipalvelukseen mentäessä vietiin varusteet paikoilleen. Aamupäivällä pestiin ikkunat ja ovet. Pölyt pyyhittiin kaikista mahdollisista paikoista. Vauhti oli kova. Ennen tarkastusta riisuttiin työpuvut. Rakuunat järjestyivät hevostensa taakse satulan viereen rintamasuunta käytävään päin. Vanhin paikalla oleva ilmoitti eskadroonan päällikölle. Samalla ilmoittautuivat rehumestari ja tallin päivystäjä. Tallijärjestys ja hevosten puhtaus katsottiin erittäin tarkkaan. Eskadroonan päällikkö kiinnitti paljon huomiota myös satulavarusteisiin. Moni sai viedä jalustimet ja kuolaimet uudeleen puhdistettaviksi eskadroonaan. Jos potku-

suoajat olivat huonossa kunnossa, saattoi jokin joukkue tai jopa koko eskadroona viettää sunnuntaiapäivää tallilla uusia potkusuojaimia valmistaen.

Näitä sunnuntai-iltapäivän ylimääräisiä tehtäviä ei koettu kuitenkaan kovin raskaiksi. Juttu luisti, kerrottiin vitsejä ja kerrattiin menneen viikon tapahtumia.¹

Tallilla »Vanhat keventäjät», »Ulaanit» (vanhin ikäluokka), vaativat alokkailta eräänlaista kaappi-ilmoitusta. Ilmoittaminen tapahtui siten, että alokas asettui perusasentoon hevosensa taakse, tarttui toisella kädellä kiinni hevosen hännästä nostaan sen niskansa taakse, selkää hevoseen käännettynä ilmoitti:

»Herra Vanha Keventäjä. Apina NN:n hevonen, tamma TIINE, numero 130, munkit ylhäällä, saikat alhaalla.»

Tallilla tai tallin ulkopuolella hevosten ollessa sidottuina puhdistuspuomiin, joutuivat alokkaat »Vanhan» komentaessa »Aalokko kutsuu» juoksemaan, jos niin voi sanoa, pitkin koko pitkää hevosriviä siten, että alokas ryömi joka toisen hevosen vatsan alta ja hyppäsi joka toisen hevosen yli. Samalla hän »lauloi» aalokko, aalokko kutsuu.²

HRR:n konekiväärieskadroonan tallitarkastus eräänä sunnuntaina 1924. (Ossi Siintola)

Hevostarkastus

Kuukausittain pidettiin rykmentissä hevostarkastukset eläinlääkärin johdolla. Eläinlääkärin mukana oli usein rykmentin komentaja.

Eskadroonat valmistautuivat tarkastukseen huolella. Hevosten kuntoa yritettiin kohentaa kaikin tavoin: heikoimmat saivat ylimääräisiä ruoka-annoksia, rasittavista ratsastuksista luovuttiin tai niitä vähennettiin, hevoset puhdistettiin, kengitys tarkastettiin ja tallivarusteet kunnostettiin.

Rehimestari johti valmisteluja. Rehimestarit olivat jo viikkokausia miltei asuneet talleilla ja eh-

tivät tuskin käydä ruokailemassa kotonaan. Pieniä komennuskuntia oli irrotettu muusta palvelusta valmisteluja varten. Iltaisin saattoi koko eskadroona olla rehimestarin käytössä.

Tarkastuspäivänä oli koko eskadroona aamusta alkaen talleilla. Tarkastus alkoi klo 13.00 keskus-kentällä. Myös henkilökunnan hevoset olivat paikalla. Henkilökunta oli hevosrivistön edessä virkaiän mukaisessa järjestyksessä. Tarkastaja, rykmentin eläinlääkäri saapui paikalle eläinlääkintäratsu-

Hevostarkastus 30.3.1925 vanhan maneesin edessä. (Pentti Justén)

Eläinlääkintäeversti Sulo Saarenmaa (toinen vasemmalta) tarkastamassa HRR:n 1. Eskadronan hevosia 1926. Valok. E. G. Lehtinen. (Bruuno Toivonen)

vääpelin ja kengitysseppäratsuvääpelin kanssa. Eskadronan päällikkö ilmoitti eskadronan. Tarkastaja kiersi päällikön ja rehumestarin kanssa eskadronan takaapäin saadakseen yleiskuvan hevosten kunnosta. Tämän jälkeen eläinlääkäri tarkasti jokaisen hevosen, joka talutettiin hänen ohitseen 5–6 askeleen päästä reippaassa käynnissä. Tarkastaja pysäytti hevosen silloin tällöin ja tutki sitä tarkemmin. Seuraavaksi hevonen siirrettiin raviin, jotta mahdolliset ontumiset paljastuisivat viimeistään silloin. Jos vikoja ei havaittu, vietiin hevonen suoraan tallille. Lopuksi tarkastettiin kuormastohevoset, joita eskadronassa oli 12–15.

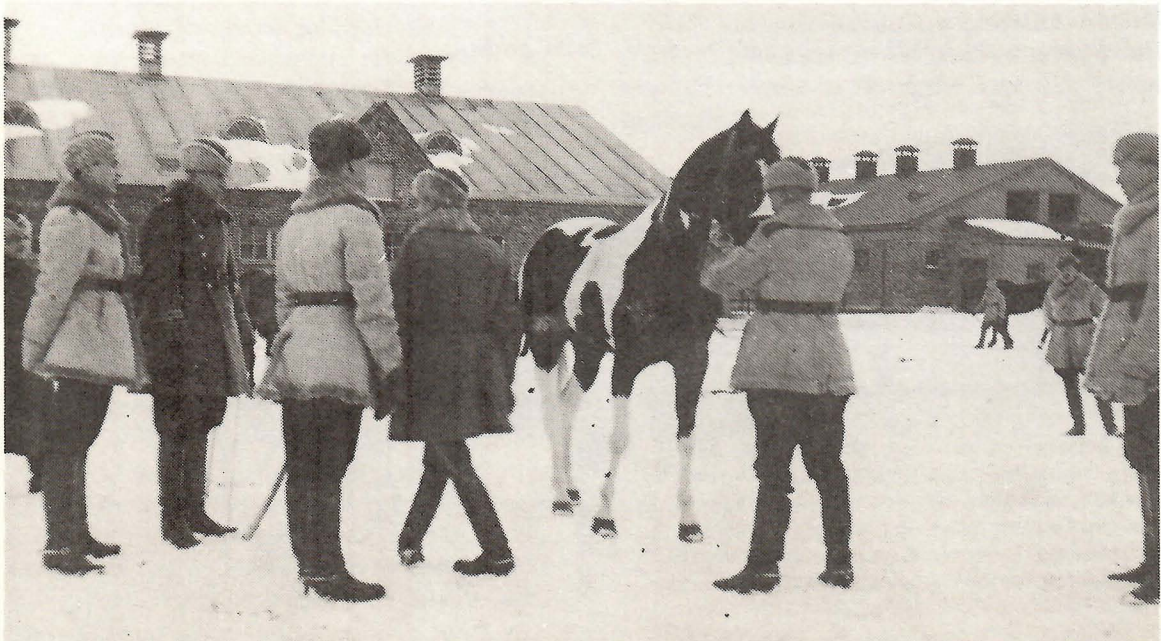
Viimeisenä tarkastuskohteena oli talli, jossa alkoi kuumeinen työ viimeisten hevosten saapues-
sa. Ratsugarusteiden ja valjaiden tuli olla puhdis-

tettuina paikoillaan. Usein päällikkö voitti aikaa näille viimeisille toimenpiteille keskustelemalla eläinlääkäriin kanssa kaikessa rauhassa hevosen hoitoon liittyvistä asioista tallin pihalla.

Ratsuväkiprikaatin eläinlääkäri suoritti kerran vuodessa remonttitarkastuksen. Se oli yksityiskohtaisempi kuin rykmentin suorittama tarkastus ja samalla se oli eskadronien välinen kilpailu. Siinä kilpailtiin kiertopalkinnosta, kookkaasta hopeisesta hevospatsaasta. Remonttitarkastukset aloitettiin 1930-luvun alussa.

Ylilääkäri oli 1920-luvun puolivälissä erittäin ankara ja hänen suorittamiaan tarkastuksia pelättiin. Onneksi ylilääkäri suoritti tarkastuksia hyvin harvoin.¹

Hevostarkastus 30.3.1925. (Pentti Justén)

Eläinlääkintähuolto

Ratsuväkiprikaatin esikunnassa oli eläinlääkintätoimisto, jota johti eläinlääkintäeverstiluutnantti. Kummassakin rykmentissä oli eläinlääkäri, eläinlääkintämajuri ja eläinlääkintäratsuväpäli. Jokaisessa eskadronassa oli eläinlääkintävarusmiesaliupseeri. Prikaatilla oli oma sairastallinsa, jossa kummallakin rykmentillä oli omat osastonsa. Näiden välissä oli yhteinen hoito- ja leikkaussali. Jokaisesta hevosesta oli hevoskortti, johon merkittiin kaikki sairastapaukset.

Hevosten keskuuteen levisi joskus tarttuvia tautia, joista mainittakoon pänttauti.¹

Hevosten nimeäminen

Ennen talvisotaa noudatettiin hevosten nimeämisessä aakkosellista järjestystä. Samana vuonna syntyneiden hevosten nimet alkoivat samalla etukirjaimella A:sta alkaen. Nimeämisessä käytettiin vain suomalaisia aakkosia. Esimerkiksi »Humu» oli monia vuosia vanhempi hevonen kuin »Topi». Aakkosten loppuessa aloitettiin uudelleen A:sta. Näin voitiin hevosten ikä todeta nimen perusteella.

Hevoset numeroitiin Olle Harjapään mukaan rykmentittain. Hevosen numero poltettiin oikeaan etukavioon.

Sodan aikana oli käytössä myös paljon siviilistä otettuja hevosia, jotka palautettiin sodan jälkeen omistajilleen. Nämä hevoset kulkivat sodassa omilla nimillään.

Sodan aikana numerointi tapahtui siten, että hevosen takaosaan leikattiin (karva pois) vasemmalle puolelle isokokoinen numero ja kirjain R, jos kyseessä oli ratsuhevonen.

Sotien jälkeen hevosten nimeäminen tapahtui kuten ennen talvisotaa. Hevosille annettiin yleensä suomalainen nimi. Hevoshuoltokoulun johtaja Lasse Rönngqvist nimitti lämminverihevoset mielellään vierasperäisillä nimillä kuten Jalousie. Kavioihin ei poltettu enää numeroita eikä karvoja enää leikeltä.

Ratsuväkiprikaatin eskadronien hevosilla oli omat värinsä. 1920-luvulla olivat Hämeen Ratsuväkirykmentin hevosten värit Bruno Toivosen mukaan: 1. Eskadronalla vaaleat hevoset, 2. Eskadronalla ruskeat raudikot, 3. Eskadronalla tummat hevoset, 4. Eskadronalla, alokaseskadronalla oli kaikenlaisia hevosia. Konekivääri-eskadronalla oli mustat hevoset.

Värin perusteella tiedettiin, mistä eskadronasta hevonen on, ja nimi ilmoitti iän.²

RATSASTUSKOULUTUS

Hevosten koulutus

Ratsuväen hevoset osti ympäri Suomea kiertävä hevosostolautakunta, jonka johtajana oli puolustusvoimien ylieläinlääkäri. Hevoset ostettiin ratsuhevosiksi tai vetohevosiksi. Hevosten tuli olla terveitä ja vetohevoset saivat olla vankkarakenteisia. Hevosostopaikkoja olivat muun muassa Lappeenranta, Lahti, Kuopio ja Seinäjoki.

Vetohevosiksi ostetut hevoset jaettiin heti joukko-osastoihin, mutta ratsuhevosiksi ostetut lähetettiin koulutettaviksi. Molempien rykmenttien hevoset koulutettiin 1920-luvulla omissa kantaeskadronissaan. 1930-luvun alussa kantaeskadronat yhdistettiin Ratsuväkiprikaatin remonttikouluksi.¹

Alussa nekin olivat kuin alokkaat ikään, mutta remonttikoulun jälkeen niistä alkoi kehittyä ratsuhevosia, ja ajan oloon jopa juonia kuten »aisa» – ja muista ulaaneistakin. Minusta nämä suomalaiset hevoset olivat oivallisia ainakin miehistön ratsuina. Jotkut niistä olivat jopa älyllisestikin hienostuneita. Nämä suorastaan nauroivat vasta tulleille »veripäille». Ne nimitäin tajuivat ja tunsivat alokkaan kyvyttömyyden. Niistäkin oli joka hevonen yksilöllinen: laiska, vireä, viisas ja tyhmä tai vikurimainen. Ei siis ihme, jos vanhat ulaanit pelottelivatkin alokkaita näiden hevosten viisaudella ja hulluudella ja sillä, että me mahdollottomat lihamöhkäleet (= alokkaat) olisimme vastuussa kaikista hevosten tekemistä vahingoista.²

1930-luvun puolivälissä Remonttikoulu muutti Ypäjälle ja sen uudeksi nimeksi tuli Ratsukoulu.¹

Ratsuhevosiksi koulutettavia hevosia kutsuttiin remonttihevosiksi. Remonttihevosten kouluttajina, ratsuttajina, toimivat pätevät kanta-aliupseerit. Joka päivä oli ratsastettava. Yhdellä ratsuttajalla oli päivittäin vähintään 5–6 hevosta. Remonttihevosten kouluttaminen kesti runsaan vuoden. Hevoset jaettiin joukko-osastoille kerran vuodessa. Jako tapahtui Lappeenrannassa varuskunnan keskuskentällä. Ensinnäkin hevoset upseereille ja aliupseereille. Seuraavana saivat eskadronat hevosensa värin perusteella.

Kouluun otettiin myös ratsuttajaoppilaita. Pääsyvaatimuksena oli kansakoulun suoritus ja 13 vuoden ikä. Mikään hetken lapsi ei soveltunut ratsuttajaoppilaaksi. Monesta oppilaasta saatiinkin myöhemmin hyviä ratsuttajia ja kanta-aliupseereita.

Osa alokkaista komennettiin remonttikouluun remonttihevosten hoitajiksi. Eskadroonien päälliköt lähettivät mielellään huonoimmat miehensä pois juuri ennen koulutustarkastusta. Osa miehistä lähti hevoshoitajiksi vapaaehtoisesti, koska palvelus oli helppoa ja palvelusaika lyheni yhteen vuoteen.

Rykmentissä kesti remonttihevosten jatkokoulutus noin puoli vuotta. Ratsastuksen suorittivat kanta-aliupseerit ratsastusmaneesissa ruokatunnillaan klo 11.00–12.15. Ratsuttajalla ei näin jäänyt aikaa ruokailemiseen; remonttiratsastus aiheuttikin muutamille vastenmielisyyttä ratsastusta kohtaan.¹

HRR:n 1. Eskadroonan alokasjoukkue ylittämässä pukkiesteitä (kavalletteja) leirikentällä 1930-luvun puolivälissä. Valok. Bruno Toivonen.

Ratsastuksen alkeiskoulutus

Ratsastuskoulutus alkoi ensimmäisellä tai toisella viikolla. Aluksi opetettiin talleissa hevosten satulointia. Sitten vietiin yksi satuloinut ratsu ulos tallin taakse ja täällä näytettiin, miten jalustimet mitataan ja miten jalustimia käytettiin ratsaille noustessa. Seuraavaksi talutettiin satuloidut hevoset ulos tallista ja jalustimet nostettiin hevosen kaulalle. Ryhmänjohtajat näyttivät mallisuorituksen ja tämän jälkeen harjoiteltiin ratsailenousemista »nojahypyillä» ilman jalustimia.²

Alkeisharjoitukset olivat todellisia voimainkoitoksia: ponnahdus maasta hevosen selkään ilman jalustimia pelkän käsi- ja jalkavoiman avulla. Tämä ei suinkaan alussa onnistunut ensi yrittämällä ja kolmanteen riitti hädin tuskin voimia. Paikalleen oli kuitenkin noustava keinolla millä hyvänsä sapankarvaiden arvostelujen myötä.³

Tämän jälkeen kierrettiin jonomuodossa käynnissä ympyrää ilman jalustimia satulassa istuen.²

Leirikentällä, nykyisellä lentokentällä, alkoi varsinainen ratsastuskoulutus. Leirikenttä alkoi vanhan aseman vieressä olevasta rautatiestä. Kaupungista päin katsoen oli Hämeen Ratsurykmentin harjoitusalue vasemmalla ja Uudenmaan Rakuunarykmentin oikealla puolella. Takaosassa oli Ratsuväkiprikaatin aliupseerikoulun harjoitusalue.

Leirikentällä oli aamupäivisin melkoinen vilske: alokkaat opettelivat ratsastuksen alkeita, nuoremmat rakuunat ja ratsumiehet vaativampaa kouluratsastusta. Ulaanit harjoittelivat esteratsastusta ja miekallalyöntiä hevosten selästä.¹

Alokkaille piti opettaa ensimmäisenä perustuntia.¹ Tämän opettamiseen käytettiin hyvin paljon harjoitusravia, jota alokkaat kutsuivat »munaraviksi».² Harjoitusravissa ratsastettiin kentällä ympyrää käyttämättä jalustimia.⁷ Näin alokkaat oppivat myötäilemään hevosen liikkeitä ja istumaan syvällä hevosen selässä.¹

Alkupäivinä monet alokkaat pelkäsivät niin hevosta kuin ratsastustakin. Mutta pian he tottuivat ja innostuivat asiaan niin, että jaksoivat keskittyä tunnin tai parin pituiseen harjoitusratsastukseen. Kessu komensi kaviouralla: »Jalustimet ylös – ohjat solmuun – harjoitusravia maarrss!» Kaviot narskuivat ja lumi pöllysi. Me vastatulleet intiaanit eli mokkerit pomppimme satuloissa kuin räsynuket ja yritimme painaa jalkojamme hevosen kylkiin ja pitää »hätähihnasta» kiinni. Reidet ja takapuoli hieryivät rikki ja muutenkin ratsastus oli monesta uuvuttavaa ja tuskallista. – Liikunnan puutetta ei siis ollut. Näin ratsuväki merkitsi asevelvolliselle terveellistä elämää ja tervettä elämänsä asennetta. Tässä suhteessa se oli reilua husaarimeininkiä ja asiallistakin, tosin tiukkaa.

Vanhat ja hyvät koulutetut ratsuhevoset eli elukat auttoivat meitä alokkaita komennoissa:

koko rata leikkaa, rata pituus-suunta leikkaa ja voltti. Hevosella oli suuri osuus harjoitusratsastuksessa. Niinpä moni alokas melkein kyseli hevoseltaan, mitä milloinkin oli tehtävä. Kommentoäni oli käynyt niiden korviin niin, että ne suorittivat komennot ilman ohjausta. Mutta ei aina, sillä joskus saattoi niistä joku lähteä laukkaamaan mies satulassa suoraan tallille. Tällöin hevosta ei pideltyt itse pirukaan. Hevonen laukkasi laitakaupungin halki kasarmille ja saattoi tuulena temmata ajurinkin hevosen mukaan.⁹

Aikaisessa vaiheessa aloitettiin laukkakin ilman jalustimia.² Hevosilla oli viisi erilaista askellajia: käynti, ravi, lyhyt laukka, kenttälaukka ja kiitolaukka.⁴

Kouluratsastus

Kouluratsastus tapahtui ulkona tai vanhassa, Suomen Rakuunarykmentille rakennetussa puumaneesissa. Tämä purettiin 1930-luvun puolivälissä ja tilalle rakennettiin uusi, hieman pienempi maneesi.

Kouluratsastus kentässä oli kaksi pitkää ja kaksi lyhyttä sivua. Hevosten kulkemaa uraa kutsuttiin kaviouraksi. Kouluttaja seiso keskellä ja korjasi virheitä. Apukouluttajina toimivat ryhmänjohtajat seisovat kentän reunalla ja antoivat korjauskomentoja hiljaisemmalla äänellä.

Alokkaiden ratsastuksissa koulutettiin ensisijaisesti miehiä, ei hevosia.

»Keventäminen» tuotti alussa vaikeuksia alokkaille. Siinä ratsastaja istuutui satulaan joka toisen kerran sisäkaaren etujalan osuessa maahan. Kevyttä ravia harjoiteltiin joko kolmen askeleen eli yhden hevosen mitan etäisyyksin tai kuuden askeleen eli kahden hevosen mitan etäisyyksin.

Kun kevyt ravi oli opittu, harjoiteltiin harjoitus-ravia ja harjoituslaukkaa. Erityistä huomiota kiinnitettiin istuntaan ja erilaisten apujen käyttöön: pohkeitten ja ohjien käyttöön sekä vartalon painoon.

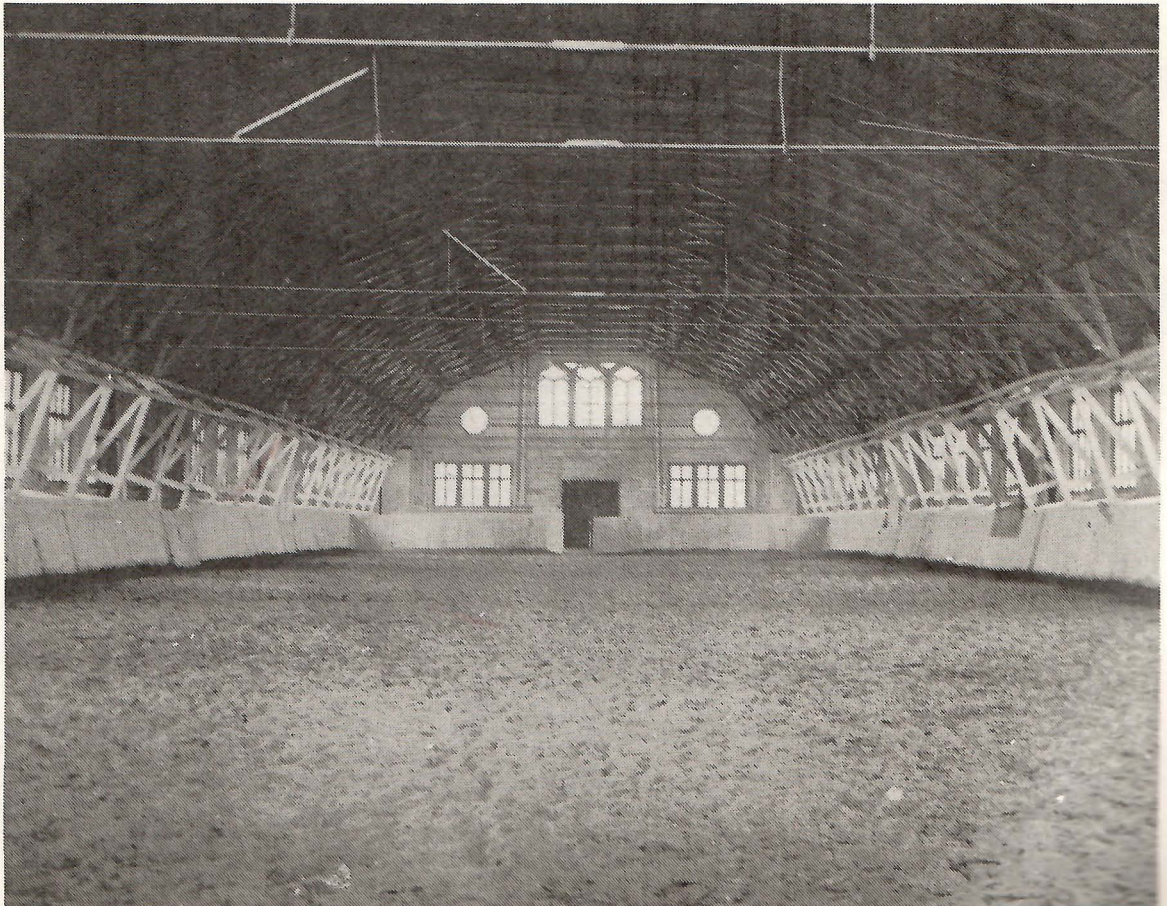
Kaikki ratsukot tekivät liikkeet yhtä aikaa, jos toisin ei käsketty. Komentoihin kuului valmistava osa ja suoritusaosa, joka lausuttiin venyttäen. Askellaji oli tasainen ja rauhallinen. Kärkiratsastajana oli joku ryhmänjohtajista, usein hän oli arvoltaan korpraali. Suunnanmuutoksia otettiin kääntymällä kentän keskustaan päin.

Välillä saattoi tulla komento: lyhyttä laukkaa – mars! ja taas komento: käyntiin! Sitten saattoi tulla komento: kaarto vasempaan tai oikeaan – mars! Hevoset kääntyivät käskettyyn suuntaan kunnes tuli komento: eteen – päin!¹

Harjoitus alkoi ja päättyi usein radan keskeltä, johon hevoset järjestyivät riviin. Rivistä lähettiin ratsastamaan kasarmille marssiruojuittain, kolme hevosta rinnan.⁷

Erilaisia sulkeisjärjestyksen komentoja on liitteessä 3.

Vanha puumaneesi, joka oli pohjoismaiden suurin ja jota käytettiin hyvin paljon kouluratsastuksen opettamiseen. Valok. E. G. Lehtinen. (Eino Lassila)

Tasapainoratsastus

Tasapainoratsastuksen avulla kehitettiin alokkaan tasapainoistia ja rohkeutta. Hetken kävelyn jälkeen kouluttaja komensi: ohjat solmuun ja jalustimet kaulalle! Jalustimet nostettiin ristiin hevosen kaulalle. Hevoset kulkivat nyt ilman etäisyyksiä kärkiratsastajan perässä. Tasapainoratsastus suoritettiin aluksi käynnissä mutta jo varsin pian ravissa. Miesten ratsastuksen aikana suorittamat liikkeet muistuttivat voimisteluliikkeitä. Käsiä pyöritettiin suuressa kaaressa molempiin suuntiin. Välillä nostettiin jalat ylös kantapäät hevosen kaulan korkeudelle polvet koukussa ja istuttiin ainoastaan takakannikoiden varassa kädet ojennettuina sivuille tasapainon saavuttamiseksi. Välillä heitettiin lakki ilmaan ja otettiin se ilmasta kiinni. Jos lakki tipahti maahan, se oli noudettava. Tämän jälkeen oli juostava kiinni oma hevonen, joka ravasi omalla paikallaan, muiden hevosten välissä. Hyppääminen hevosen selkään ei ollut helppoa varsinkaan talvela, jolloin liukas lumi ja paksu ratsastustakki vaikeuttivat liikkumista.

Yksi mieleenjääneistä tasapainoratsastuksen liikkeistä on saksien heitto. Tätä harjoitettiin aluksi paikallaan olevan hevosen selässä, mutta pian

myös käynnissä, ravissa ja laukassa. Aluksi otettiin kiinni satulasta etuosan molemmin puolin, voimakas vartalon kallistus eteen ja samalla molemmat jalat suorina taakse ylös ja siellä ristiin, käsien orte irti ja kääntyminen hevosen hännän suuntaan ja lopuksi istuminen satulaan. Seuraavaksi tehtiin sama takaisin, nyt vain orte käsillä satulan taka-kaaresta.¹

Tasapainoratsastus vaati mieheltä tosiaan paljon.

Hypyt ja saksat, samoin kuin täyttä neliä seisoen satulassa oli suoritettava, vaikka ne tuntuivat monesta aivan mahdottomilta.⁹

Jotkut pitivät tasapainoratsastuksesta.

»Tämä oli minusta mieluisaa hommaa. Olin urheilutyyppe...»⁴

Vikellys

Vikellyksessä hevonen kiersi ympyrän muotoista kaviouraa 4–5 m:n⁴ tai 20 m:n⁷ pituisen köyden päässä. Toisessa päässä oli rakuuna tai joku kouluttajista. Hevonen selässä tehtiin samankaltaisia liikkeitä kuin voimistelupukilla. Erona oli vain se, että tämä pukki liikkui.

HRR:n 4. Eskadroonan alokkaita tasapainoratsastuksen harjoituksessa heinäkuussa 1925.

Vikellys saattoi tapahtua seuraavalla tavalla: hevonen komennettiin laukkaan, rakuuna hyppäsi hevosen selkään ja heitti siinä sakset taakse ja eteen, hyppy alas, hyppy hevosen yli ja toinen hyppy lautasten yli hevosen selkään ja taas sakset edestakaisin, hyppy alas, hyppy hevosen yli ja vielä kerran selkään ja sakset.⁷ Välillä pudotettiin lakki alas ja se siepattiin seuraavalla kierroksella.¹

Nämä vikellysharjoitukset edistivät meidän alokkaiden rohkeutta, reippautta ja tasapainoa ratsastettaessa. Kaikesta huolimatta me alokkaat opimme kaikenlaisten pelottelujen, simpustusten ja harjoitusten jälkeen pitämään omista ratsuistamme.⁹

Vikeltäminen oli vaikeata ja kaikki eivät sitä oppineet.

Tämä on vaikea tehtävä ja siitä, joka ei sitä opi, tehdään »patarats» keittiölle töihin tai kuormarengi ajamaan eskadrooniin halkoja ja rautatieasemalta kuroja, heiniä ja kauranpahnaa. Toiset tunarit joutuivat taas kantaeskadroonaan hevosia jynssäämään.

Pataratsulla, kuormarengillä ja kantaeskadroonan ukoilla oli enimmäkseen työpalvelua. Heidän lempinimensä oli sotamies ja palvelusaika oli 1 vuosi, kun taas meidän rivimiesten oli palveltava 15 kuukautta. Sata kertaa mieluummin olin ratsumies.⁴

Rusko

Alokkailta ei ollut yleensä vapaa-ajan ongelmia.⁹ Kaikissa eskadroonissa oli oikean hevosen kokoinen puuhevonen, jota kutsuttiin värinsä takia Ruskoksi. Illalla harjoiteltiin Ruskon kanssa aamupäivän ratsastuksen aikana sattuneet virheet ja kömmähdykset ryhmänjohtajien valvoessa suorituksia. Ryhmänjohtajilla olikin ihmeellinen muisti.

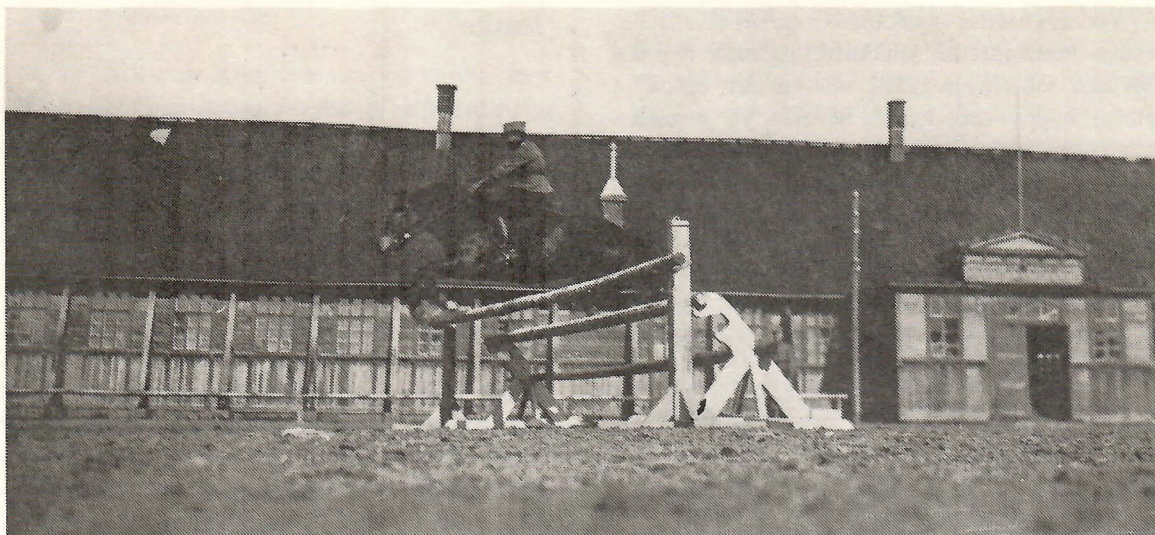
Ruskoa satuloitiin, sitä mukattiin kupeisiin, koska se selvästi pullisti. Ruskon avulla harjoiteltiin selkään nousua, oikeaa ratsastusasentoa sekä keventämistä. Ruskoa taputettiin, koska se oli kuulemma aamupäivällä unohtunut. Ennen kaikkea Ruskon selässä heitettiin komeita saksia. Hyppyjä Ruskon selkään ja sieltä alas tehtiin jatkuvasti iltakaudet. Sillä aikaa kun yksi teki näitä temppeja, toiset alokkaat rauhoittelivat hevosta, jotta se pysyisi paikallaan.¹ Neljä rakuunaa kuivasi Ruskon vuohisia. Kuutamon sattuessa kävivät alokkaat katsomassa, kuinka Rusko hymyili.

Harjoittelu Ruskon kanssa auttoi seuraavan päivän ratsastuksessa.⁹

Lopulta kaikille meille lohdutuksena tästä puisen hevosen palvomisesta oli, että ratsastus helpponi päivä päivältä ja alkoi tuntua nautittavalta, myöhemmin jopa suoranaiselta iloilta.⁹

Vikellystä 1920-luvulla. Vikellystä harjoiteltiin erityisen vikellyssatulan tai tavallisen ratsastussatulan avulla.

Kersantti Vilho Lipiäinen ylittämässä puomiestettä Sirppi-nimisellä hevosellaan 1927. (Vilho Lipiäinen)

Esteratsastus

Ratsastustaidon kehittyttyä opettelivat rakuunat ja ratsumiehet esteratsastusta.

Esteratsastusta harjoiteltiin maastossa maastoratsastuksen yhteydessä tai eskadroonien este kentälaukassa. Hevoset ja ratsastajat pitivät tästä ja hevoset ylittivät vaikeitakin esteitä.

Eskadroonien este kentällä tapahtuneet harjoitukset olivat usein valmistautumista tuleviin esteratsastuskilpailuihin. Eskadroonien edustusratsukot, hevoset ja miehet, valittiinkin huolella.

Hevonen simputti usein alokasta. Se ei joskus tahtonut ylittää pienintäkään estettä. Kun kouluttaja nousi taas vanhan hevosveteraanin selkään,

ylitti se esteen temppuilematta vähääkään.¹

Esteradalla oli erilaisia esteitä. Vesihautaste oli 3 metriä pitkä, puomieste oli puolitoista metriä korkea ja sen takana oli noin metrin leveä oja. Porttieste oli 1,5 metriä korkea. Kiviaste oli noin 1,3 metriä korkea ja sen pituus oli noin 1 metri. Kolmipuomisessa esteessä oli keskimääräinen puomi 1,2 metriä korkea ja sen edessä ja takana oli noin 1 m:n korkuiset puomit. Jyrkissä rinneissä oli myös vastamäkiesteitä. Joidenkin esteiden yli piti hevosen hypätä jyrkässä alamäessä, joidenkin jälkeen hevosen piti pudottautua alas.

Näiden esteiden ylittäminen oli hevosille usein erittäin vaikeata.⁷

Lutnantti Maconi maneesikentällä 1927. Edessä vasemmalla korpr Anttila, takana ratsumies Nyman ja oikealla korpr Pynnönen. Valok. E. G. Lehtinen. (Kyösti Karhiola)

Maastoratsastus

Lauantaiamupäivänä oli tavallisesti maastoratsastus.³ Silloin sai kiinnittää jalustimet satulaan. Kasarmilta lähdettiin kolmijonossa, ja kun päästiin maastoon, ratsastettiin jonossa.⁷ Leiriken-tän ympäristön pehmeäpohjaiset polut soveltuivat hyvin maastoratsastukseen.¹ Maastossa ratsastettiin käyntiä, harjoitusravia ja kenttälaukkaa, jossa hevonen sai laukata vapaasti. Maastossa oltiin noin kaksi tuntia.⁷ Toisinaan käytiin hyvinkin etäällä ja matkat olivat perin mukavia.³

Ratsuväen ohjesäännön (RvO I) mukaan vastaantulevista esteistä on selviydyttävä tarkoituk-senmukaisimmalla tavalla: kiertämällä, hyppää-mällä, kapuamalla, särkemällä tai uimalla. Usein tulee kysymykseen myös hevosen taluttaminen.

Hevosten uittaminen

Uittaminen oli vaihtelua hevosten päiväpalvelu-ohjelmaan ja myös tehokasta harjoittelua hevosten lihaksistolle. Toiset hevoset pitivät uimisesta, toi-set eivät.

Hevosten uittamisessa oli kolme eri tapaa. Ylei-sin tapa oli hevosen uittaminen yhdessä ratsastajan kanssa. Harvinaisempi tapa oli hevosen uittaminen veneen perässä. Kolmas tapa oli hevosen uittami-nen laiturilta. Hevosia uitettiin usein kesäisinä sun-

nuntaiamupäivinä. Eskadronan päällikkö oli seuraamassa harjoitusta. Yksi soutuvene toimi aina pelastusveneenä.

Rakuuna ratsasti alastomana hevosen kanssa veteen. Kun hevonen alkoi uida, ratsastaja siirtyi sen vasemmalle puolelle pitäen harjasta ja ohjaksista kiinni ja ohjasi toisella kädellä hevosta. Kun hevonen tapasi taas maata jalkojensa alla, ratsastaja siirtyi takaisin hevosen selkään.

Veneen perässä köydestä uittaminen oli hidasta. Näin uitettiin yleensä vain kantahenkilökunnan hevosia ja kilpahevosia.

1930-luvun puolivälissä rakennettiin pitkä lai-turi Saimaan rantaan lähelle Ratsuväkiprikaatin esikuntaa nykyisen Polar-hotellin kohdalle. Ratsas-tajat kävelivät laiturin reunaa pitkin ja uittivat hevosen näin laiturin ympäri. Tässä huomattiin selvästi, miten suuresti hevosten uimataito vaihteli. Bruno Toivonen kertoo Hämeen Ratsurykmentin 1. Eskadronan rehumestarin Kalle Hyvärisen kiihdyttäneen huonosti uivia hevosia tiputtamalla somenpään kokoisia kiviä veteen hevosen selän kohdalle. Tiputuksella oli ihmeellinen vaikutus: hevoset lisäsivät vauhtia selvästi.

Uittaminen laiturilta sujui joustavasti ja nopeasti. Miesten ei tarvinnut riisuutua. Rakuunoiden ja ratsumiesten uiminen yhdessä hevosten kanssa oli kuitenkin paljon hauskempaa.¹

HRR:n hevosia uitetaan 1924. (Ossi Siintola)

Hevosen kaataminen

Hevosen kaatamisen tarkoitus oli saada hevonen suojaan sekä pienemmäksi maaliksi viholliselle. Hevoset oppivat kaatumisen melko nopeasti. Kaatamiset opetettiin maneesissa tai ulkona ratsastuskentällä.

Ratsastajan ollessa maassa kaataminen tapahtui seuraavalla tavalla: ratsastaja siirtyi hevosen vasemmalle puolelle, oikea ohja tiukalle, vasemman puoleinen jalustin selän yli, kädellä kiinni satulasta, vasemman etujalan nosto ja hevosen vetäminen kyljelleen.

Kun hevonen oppi tämän opetettiin sille kaatuminen ratsastajan ollessa sen selässä. Kaataminen tapahtui periaatteessa edellä kuvatulla tavalla. Jalustin piti ehdottomasti muistaa nostaa toiselle puolelle, muuten hevonen alkoi pelätä kaatumista.

Ratsastusnäytöksissä kuului yleensä ohjelmaan hevosten kaataminen ja nopea tulen avaus. Bruuno Toivonen muistaa osallistuneensa 1942 Syvärillä tämänkaltaiseen näytökseen. Saksalaiset seuraajat olivat olleet ihmeissään.¹

HRR:n hevosten kaatamisharjoitus leirikentällä. (Helvi Mattila)

HRR:n konekiväärieskadroona palaamassa talleille hevosten jaloittelusta eräänä sunnuntaina 1925. (Ossi Siintola)

Saimaan eskaaderi

Jos hevosilla ei ratsastettu, piti niitä kuitenkin ehdottomasti jaloitella.

Uudenmaan Rakuunarykmentin 3. Eskadroona oli vuonna 1938 jaloittelemassa hevosiaan eräänä iltana tammikuun loppupuolella Sunisen selällä. Pakkanen oli kova ja lunta oli paljon. Aluksi ratsastettiin saunarannasta kohti Nuottasaarta. Nuottasaari kierrettiin kolmijonossa ja eskadroona palasi ravissa kohti kasarmia Huhtiniemen puoleista rantaa pitkin. Tällöin petti jää yhtä aikaa koko eskadroonan alta. Hämminki oli kova jään pettäessä kovassa pakkasessa yli sadan hevosen alta. Ratsastajat ehtivät hypätä jään reunalle ja pitää kiinni ohjaksista hevosia. Ensimmäisen ratsastuskolmikon hevoset ehtivät painua kuitenkin jään alle. Oli

melkoinen näky, kun puoliksi kastuneet rakuunat kannattelivat hevostensa päitä jään reunalla. Onneksi samaan aikaan hiihti Hämeen Ratsurykmentin 4. Eskadroona ampumaradalta kasarmille jään yli. Ratsumiehet tulivat apuun ja vetivät hevoset rakuunoiden kanssa jäälle harjasta ja hännistä. Kolme ensimmäistä hevosta saatiin ylös vasta myöhemmin naaraamalla. Yksi pelastetuista hevosista oli saanut niin paljon vettä keuhkoihinsa, että myös se kuoli.

Tapaus oli yllättävä, koska jään piti olla riittävän vahva. Tämän tapauksen jälkeen ratsumestari Majewski kutsui Uudenmaan Rakuunarykmentin 3. Eskadroona »Saimaan eskaaderiksi».¹

Miekallalyönti

1920- ja 1930-luvulla harjoiteltiin ratsuväkiprikaatissa miekallalyöntiä. Tämä vaati runsaasti harjoitusta. Koska kaikista kantahenkilökuntaan kuuluvista ei tullut hyviä miekallalyöjiä, oppivat vastaavasti vain muutamat varusmiehet tämän taidon täysin. Sama koski myös hevosia. Vain muutamat hevoset opetettiin miekallalyöntihevosiksi, koska hevoset menivät tässä harjoituksessa yleensä piloille. Niistä tuli kovasuisia, vaikeasti ohjattavia ja ryntäileviä, eivätkä ne soveltuneet kunnolla muuhun ratsastukseen.¹

Lyöntimaaleina käytettiin savikartioita, pajunkoksia ja lepänvesoja. Pistomaaleina oli olkipusseja, -palloja ja -nukkeja.¹⁰ Lyönti- ja pistotelineet selviävät liitteestä 4.

Miekkoina käytettiin vapaussodan jälkeen Ranskasta ostettuja miekkoja (liite 4). Miekat olivat kevyehköjä, ja niiden painopiste oli väärässä kohdassa. Kantahenkilökunta käyttikin – varsinkin kilpailuissa – omia venäläisiä miekkojaan, jotka olivat erinomaisia lyöntitarkoitukseen.

Miekallalyöntiharjoitukset aloitettiin jalan hieaman kyykyssä haara-asennossa, joka muistutti ratsastusasentoa. Osasto teki lyönnit ja pistot yhtä aikaa vaihteittain kouluttajan komentojen mukaan.

Seuraava vaihe oli harjoitus satuloidun puuhevosien selässä. Harjoitusmaali oli vieressä etuoikealla. Yksi mies oli kerrallaan hevosen selässä ja muut harjoittelivat sillä aikaa miekallalyöntiä jalan.¹

Lyöntiä oikealle harjoitettaessa käytettiin maalina savikartiota. Oikein suoritettu lyönti katkaisee kartion pudottamatta sen kärkeä. Väärin suoritettu lyönti aiheuttaa joko kärjen putoamisen tai tekee leikkauspinnan epätasaiseksi. Lyötäessä oikealle alas ja vasemmalle alas käytettiin maaleina pajun-

oksia. Oikein suoritettu lyönti leikkaa oksan poikki, muussa tapauksessa oksa katkeaa tai murtuu iskusta.¹⁰

Puuhevosen jälkeen oli vuorossa harjoittelu oikean hevosen selässä. Harjoittelu tapahtui ensin paikallaan olevan hevosen selässä ja sen jälkeen käynnissä.

Tämän jälkeen siirryttiin miekallalyöntiradalle. Jokaisella eskadronilla oli oma miekallalyöntiratansa. Rata oli suora ja noin 100–150 m pitkä. Maalit olivat 12–15 m:n etäisyyksin.

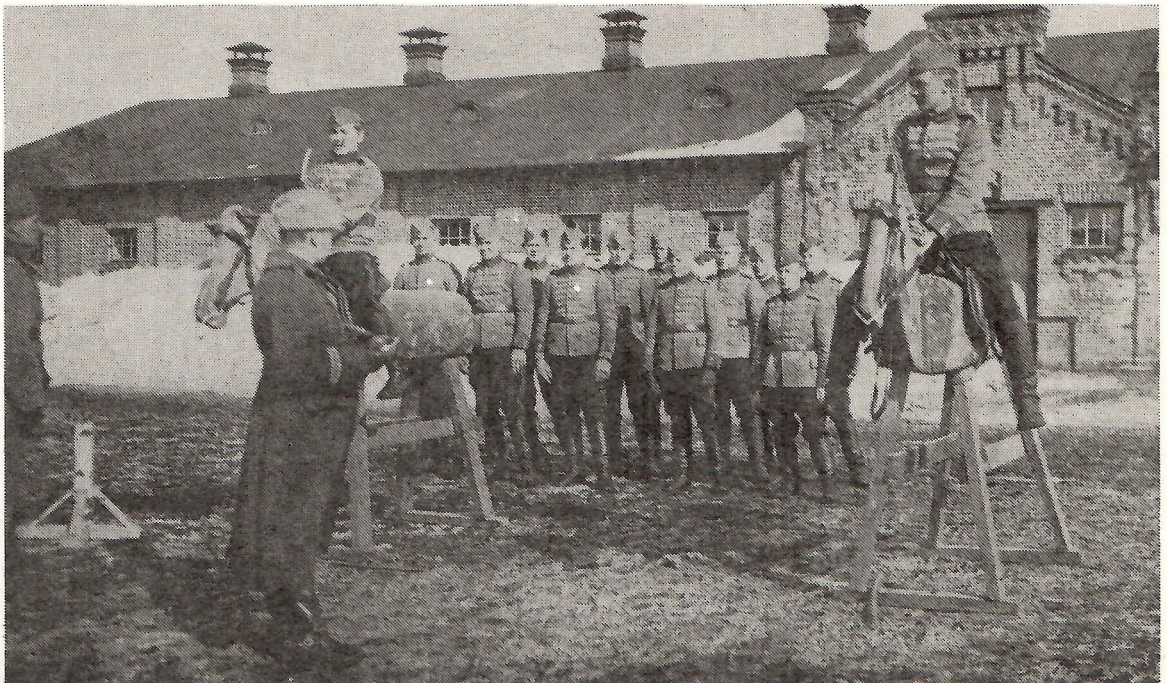
Aluksi maaleja lyötiin ja pistettiin käynnissä, sitten ravissa, seuraavaksi laukassa ja lopuksi kiitolaukassa. Miekallalyönnin tuli tapahtua täysin vaistonvaraisesti. Jos ratsastaja ajatteli: lyön nyt, oli hän jo myöhässä. Läpäisystä huolehti hevosen hurja meno ja ratsastajan tekemä survaisu.¹

Miekan lyöntiä varten oli noin 100 m pitkä rata. Radan toisella puolella oli noin 2 m pitkiä leppiä tai pajuja ja toisella puolella oljista tehtyjä ukkoja. Mitä kovemmin hevonen meni kiitolaukkaa, sen parempi jälki tuli. Kiirettä siinä oli lyödä miekalla vitsat poikki ja pistää välillä niiltä ukoilta suolet ulos...⁴

Miekallalyöntiharjoituksissa sattui vahinkoja. Hevonen saattoi laukassa kompastua johonkin puunjuureen tai kiveen ja teki täydellisen »kuperkeikan». Varokeinona oli tällöin miekan heitto kauas eteen. Joskus miekka osui maalin sijasta hevosen silmään, mistä oli seurauksena silmän menetys. Miekka saattoi lipsahtaa ratsun takalonkaan tai reiteen. Joskus lyhenivät hevosen korvat. Vahinkoja tuli kuitenkin harvoin, sillä harjoitukset olivat hyvin valvottuja.

Miekallalyöntiä oli vaikea oppia, mutta se oli hauskaa ja husaarihenkistä.¹

Ratsuväen aliupseerikoulun oppilaita miekallalyöntiharjoituksissa 1926. Opettamassa ratsumestari Lönnroth, vasemmalla kersantti Jussi Väyrynen. Valok. E. G. Lehtinen. (Vilho Lipiäinen)

Ratsastuskilpailut

Ratsuväkiprikaatissa järjestettiin miekallalyönti-kilpailuja. Näissä oli kaksi sarjaa: aliupseereiden ja varusmiesten sarja. Lähtöjärjestys oli arvottu. Paremmuuden ratkaisivat virhepisteet. Jos ne olivat samat, ratkaisi järjestyksen aika. Meno radalla oli todella kovaa, sillä vanhalle miekallalyöntihevoselle ei löytynyt jarruja.

Rykmentin ratsastuskilpailut olivat usein vuosipäivän yhteydessä. Niinpä Hämeen Ratsurykmentillä oli ratsastuskilpailunsa 1. syyskuuta.

Kilpailuissa oli kolme sarjaa: upseereiden, aliupseereiden ja miehistön sarja. Upseereilla oli lämminverihevosensa ja heidän täytyi jo senkin takia kilpailla omassa sarjassaan. Bruno Toivonen muistaa aliupseereiden sarjasta erityisesti ratsuväpeli Antti Haanpään ja hänen mainion hevosen Iivarin.

Kerran vuodessa oli koko Ratsuväkiprikaatia käsittävä ratsastuskilpailuviikko. Tämä oli vuoden päätapaus. Kilpailijoita saapui koko Suomesta ja joskus myös rajojen ulkopuolelta. Yleisö oli hyvin arvovaltaista. Ohjelmaan kuuluivat kaikki kilparatsastusmuodot ja kilpailuissa oli aina mukana totalisaattori.

Kilpailuissa oli tavan mukaan upseeri-, aliupseeri- ja varusmiessarjat. Varusmiehet kilpailivat sekä henkilökohtaisesta että eskadronan paremmuudesta, kysymyksessähän oli aina myös eskadronan ja rykmentin maine.

Kilpailun päätapahtuma oli »Lappeenrannan risulaukka», jossa oli palkintona 3 000 mk:n raha-

summa. Laukkaosuudella oli myös esteitä. Kilpailu vaati erikoishevosen. Bruno Toivonen muistaa kilpailuun ilmoittautuneen kerran vain kolme osanottajaa. Näistä kaksi oli hyvin tunnettua ratsastajaa Uudenmaan Rakuunarykmentistä. Kolmas oli Hämeen Ratsuväkirykmentin reservin kometti Syväri vanhalla Ylioppilas-nimisellä puoliverihevosellaan. Kornetti Syvärillä oli kilpailusta vähän kokemusta. Niinpä totalisaattorilippuja ostettiin kahdelle hyväksi tunnetulle ratsastajalle. Ainoastaan ratsu- mestari Majewski sijoitti Syväriin ja Ylioppilaseen. — Syväri jäi heti lähdössä 100 m jälkeen ja näytti menettäneen pelin. Molemmat muut ratsukot kompastuivat kuitenkin pian esteillä, tekivät kuperkeikan, jonka jälkeen hevoset juoksivat talleille. Ylioppilas pääsi maaliin saakka ja kornetti Syväri voitti kilpailun. Toinen voittaja oli Majewski. Hänen kasvonsa loistivat kuin aurinko.

1930-luvulla pidettiin ratsastuskilpailuja myös muualla kuin Lappeenrannassa. Kilpailut olivat lähinnä esteratsastuskilpailuja. Kilpailun järjesti joku ratsastusseura yhdessä varuskunnan kanssa. Ratsuväkiprikaatin upseerit ja aliupseerit olivat aina mukana. Olihan 2–3 päivää kestävä kilpailumatka myös pirstävää vaihtelua. Kilpailuja järjestettiin muun muassa Helsingissä, Hämeenlinnassa, Kouvolassa, Viipurissa ja Haminassa.

Palkinnot olivat yleensä pienehköjä rahasummia. Kilpailijoiden oli suoritettava aina lähtömaksu.¹

Ratsastuskilpailut kesällä 1927. Toisena ratsuväpeli Putkonen, joka voitti kilpailun. Valok. E. G. Lehtinen. (Kyösti Karhiola)

URR:n ratsuväpeli Paavilainen esteratsastuskilpailuissa n. 1930. Valok. E. G. Lehtinen. (Toini Heikkilä)

Uusi ratsastusmaneesi valmiina esteratsastuskilpailuja varten n. 1936-37. (Aino Varkama)

Ulaaniratsastus

Viimeisenä päivänä varusmiespalveluksen päättyessä oli loppuhuipentumana ulaaniratsastus. Siitä kertoo Arvo Karhu:

»Viimeisenä päivänä vakinaisessa oli ulaaniratsastus. Siinä mennään enemmän kuin lujaa...»

Hän jatkaa edelleen eräästä naapurieskadroonan ulaaniratsastuksesta:

»Sinä päivänä kun heidän piti päästä siviiliin, niin ne ulaanit päättivät, ettei yksikään lähde tallille ja sille pirulliselle ulaaniratsastukselle. Mutta ratsumestari Wahren tuli ratsain eskadroonan konkille, ratsasti siinä edestakaisin ja huutoi miekalla ja huuti kovalla äänellä joka ukolle sota-oikeutta kapinan hankkeesta. Silloin joka ukko heti tallille ja hevoset satulaan. Sitten alkoi helvetinmoinen ratsastus, jota ei ole tämä kansa nähnyt... tää koruton on kertomaa, se vastaan ota synnyinmaa...»⁴

URR:n konekiväärieskadroonan rakuunoita syksyllä 1935, oikealla Touko Viinamäki. (Aino Varkama)

RATSUVÄEN SANASTOA

Munkki	hevosen »lantapallo»		
Munkkipaarit	isohko puulaatikko, jossa kantorivat		
Lantapaarit	Sillä kannettiin lanta pois talleista.		
Piljardisali	talli (nimi tulee hevosen munkeista)		
Kavionkoukku	rautainen koukku, jolla hevosen kaviot puhdistettiin lannasta. Se oli jokaisella miehellä. Sitä ei kuitenkaan saanut valtiolta, vaan se oli ostettava kotiutuvalta mieheltä.	Pataratsu	takaosastaan olkipunoksella, jonka tarkoitus oli estää hevosia vahingoittumasta, kun nämä potkivat. Puomi oli ketjulla ja koukulla kiinni etupäästään syöttöruuhessa ja takapäätään pystypylväässä. keittiömies
Tallipuku	lääkärin leikkaustakkia muistuttava esiliina, joka oli valmistettu harmahtavasta kankaasta, selästä avoin, varustettu kahdella nauhalla, jotka solmittiin vartalon ympärille. Oltava aina päällä hevosia puhdistettaessa.	Remontti	kouluttamaton hevonen, mutta myös AuK:n nuoremman kurssin oppilas. Käytettiin myös nimitystä remonttioppilas.
Tallipässi	tallipäivystäjä, jonka alaisia olivat tallivartiomiehet. Jokaisen eskadroonan tallilla oli myös pässi sanan varsinaisessa merkityksessä.	Munaravi	ns. harjoitusravi ilman jalustimia
Munkinkerääjä	tallipässin alainen tallivartiomies	Vikellys	voimistelua ratsun selässä, vikellyssatulan kanssa tai ilman
Potkupuomi	puinen puomi tallissa hevosten välissä. Se päällystettiin	Vongata Purssi	pakoilla palvelusta, pinnata henkilökohtainen lähetti, sotilaspalvelija, esim. jonkun upseerin hevosen hoitaja
		Hoplau	hevonen kohoaa takajaloilleen
		Luukkuhousut	ratsuväen housut, joissa ei ollut etunapitusta, vaan luukku (suoja ratsastettaessa mm. pakkaselta)

LÄHDEVIITTEET

1. Bruuno Toivonen
2. Olle Harjapää
3. Aatu Virolainen
4. Arvo Karhu
5. Eino Heikkilä
6. Viljam Romppainen
7. Kalle Varis
8. URR:n perinnemappi
9. Johannes Linnantie
10. Ratsuväen ohjesääntö I
11. Simo Hämäläinen: Suomalainen sotilasslangi, SKS, Turku 1963
12. Hannes Leskinen
13. Yrjö Niemelä
14. Ratsumies Matti Tuomiston muistokirja
15. Korpraali Reino Karlssonin muistokirja
16. A. Sundblad: Rakuunan ja Ratsumiehen käsikirja, Lappeenranta 1938

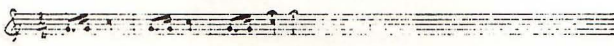
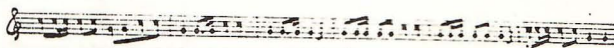
Perinnekilpailun koko materiaali on sijoitettu Etelä-Karjalan museon Ratsuväkimuseon käsikirjoitusarkistoon. Valokuvat ovat Ratsuväkimuseon kuva-arkistosta, perinnekilpailun yhteydessä lahjoitetun valokuvan kohdalla on lahjoittajan nimi mainittu sulkeissa.

LIITEPIIROKSET laati Sirkka-Liisa Vähänen.

LIITE 1

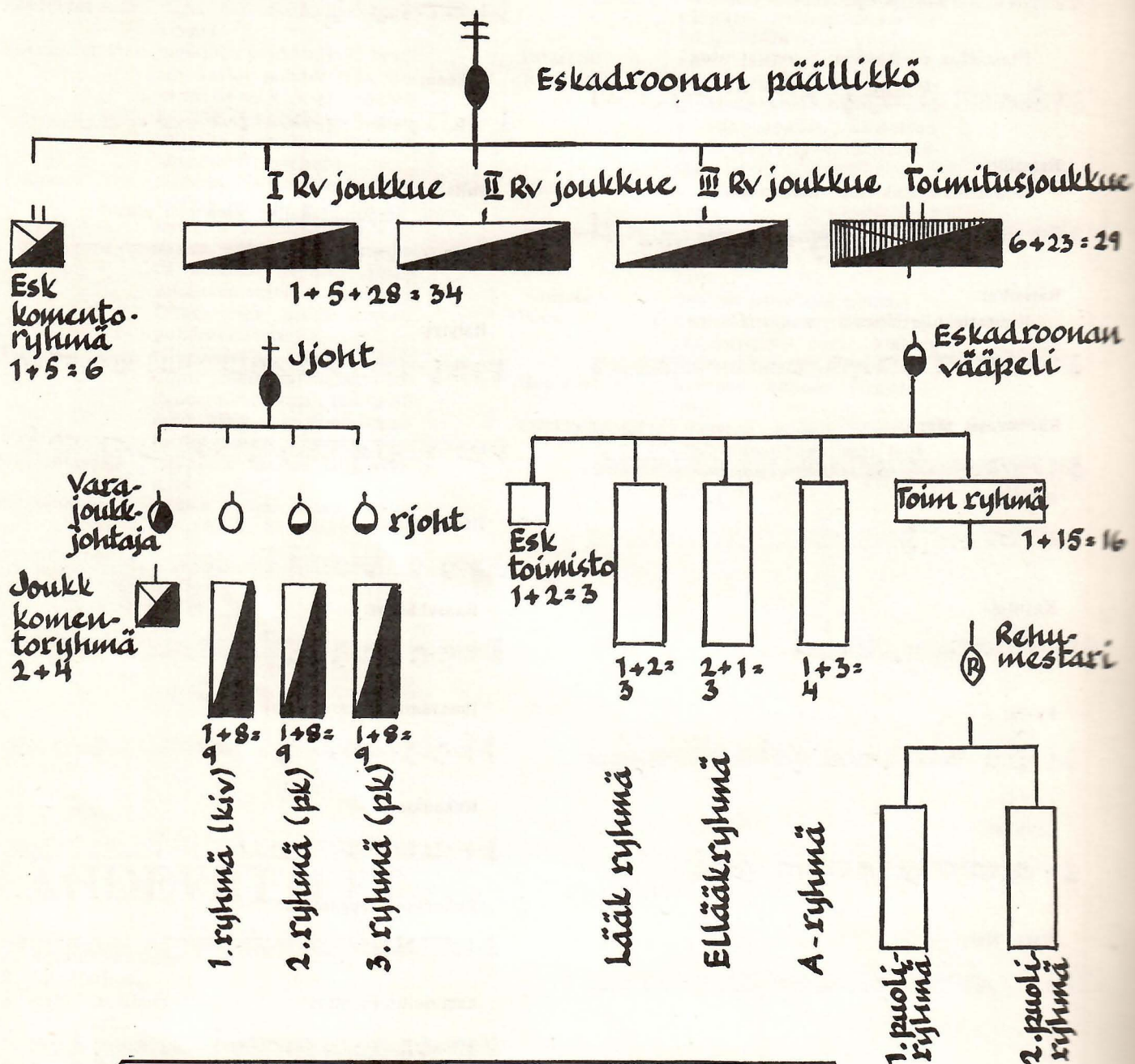
MERKKI - JA TUNNUSSOITOT**Huomio:**Yleinen merkitys: *tarkakkaa!*Iltasoittoa edeltävänä: *valmistautukaa!***Ratsaille:**Rautatiekuljetuksessa: *vaunuihin!***Ratsailta:**Rautatiekuljetuksessa: *vaunuista!***Käsihevoset tänne:****Hevosille:****Käyntiä:****Ravia:****Laukkaa:****Mars, Mars:****Seis:**Yleinen merkitys: *toiminta keskeytyy!*
Ampumaradalla: *ammunta lakannut!***URR:****HRR:****Upseerit:**

Tarkoittaa komentosuhteessa lähimpiä ali-johtajia.

Kokoon:**Tulta:**Vain ampumaradalla: *ammunta alkaa!***Hälytys:****Ilmahälytys:****Kaasuhälytys:****Ilmavaara (Kaasuvaara) ohi:****Rukoukseen:****Rukouksen loppusoitto:****Aamusoitto (herätys):****Iltasoitto:****Lippusoitto:**

ESKADROONAN KOKOONPANO 1)

$$4 + 22 + 112 = 138$$

Selitys	Kulku-neuvot		Aseet				Työaseet				Havainto-välineet								
	R.hev.	Pp. (sukset)	Rvkiv.	Pist.	Pk.	Kp.	Miekk.	K.kirves	K.lapio	K.hakku	Vesuri	Pilkälanka-säset	Kiikari	Kompassi	Vih.pilli	T.lamppu	Patr.kaulavyö	Lipaslanget	Humpunanget
Esk. pääll.....	1			1		1							1	1	1	1			
Kom.ryhmä	3	3	6			3	2	3		1			1	6			6	3	
Kolme kiv.joukkueita	102		81	15	6	6	90	30	42	6	12	6	18	24	18	33	42	42	12
Toim.joukkue.....	5	9	23	6		2	5	3					2	6	3	9	5		
Esk. yht.	111	12	110	22	6	6	96	37	48	6	13	6	22	37	22	49	50	42	12

1) Ratsuväen ohjesääntö (Rv O I) 1939, liite 3 s 328, 336 ja 346

LIITE 3

SULKEISJÄRJESTYKSEN KOMENTOJA 1)Liikkeelle lähtö ja pysähtyminen

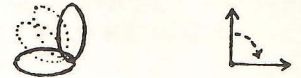
Liikkeelle lähtö tapahtuu komennolla OSASTO-MARS, jolloin ratsastetaan käyntiä suoraan eteenpäin.

Siirtymiseen nopeampaan askellajiin tapahtuu komennolla RAVIA (LAUKKAA) - MARS. Kiitoon siirrytään komennolla MARS, MARS. Nopeammasta askellajista siirrytään hitaampaan komennolla RAVIA (KÄYNTIIN).

Pysähtymiseen suoritetaan komennolla OSASTO - SEIS, joka annetaan askellajin mukaan 5 - 50 askelta ennen pysähtymispaikkaa, jotta liikkeen lopettaminen voisi tapahtua tasaisesti ilman nykäisyjä. Suoritus tapahtuu Ratsastusohjesäännön mukaisesti.

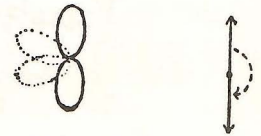
Käännös, kaarros ja kaarto

Käännös suoritetaan vain paikalla, kaarros ja kaarto vain liikkeessä tai liikkeelle lähdeäessä.

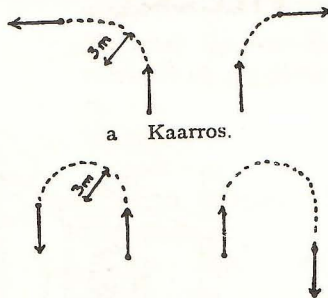
a. Käännös.

Käännös tehdään takajaloilla; käännös etujaloilla on sallittua vain silloin, kun käytettävänä oleva tila tai hevosen koulutustaso tekevät sen välttämättömäksi.

b. Täyskäännös.

Komennolla KÄÄNNÖS OIKEAAN (VASEMPAAN) - PÄIN

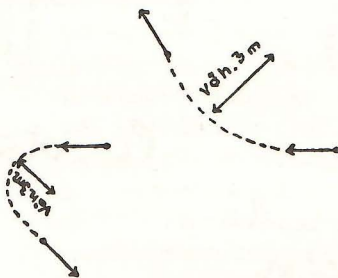
b. Täyskaarros.

ratsastaja kääntää hevosensa 90° oikeaan (vasempaan).

Täyskäännös tehdään komennolla TÄYSKÄÄNNÖS VASEMPAAN (OIKEAAN) - PÄIN, jolloin ratsastaja kääntää hevosensa 180° vasempaan (oikeaan).

Kaarros (täyskaarros) käsittää kääntymisen 90° (180°) alkuperäisestä suunnasta. Se suoritetaan komennolla YKSITTÄINEN KAARROS (TÄYSKAARROS) OIKEAAN (VASEMPAAN) - MARS, jolloin ratsastaja ohjaa hevosensa komennettuun suuntaan

tehden kaaren, jonka säteen pituus on 3 m. Kaarroksen jälkeen liike jatkuu uuteen suuntaan ilman muuta komentoa tai käskyä.

Kaarrolla ratsastaja ohjaa hevosensa komennettuun suuntaan tehden kaaren, jonka säde on askellajin mukaan suurempi tai pienempi, ei kuitenkaan alle 3 m.

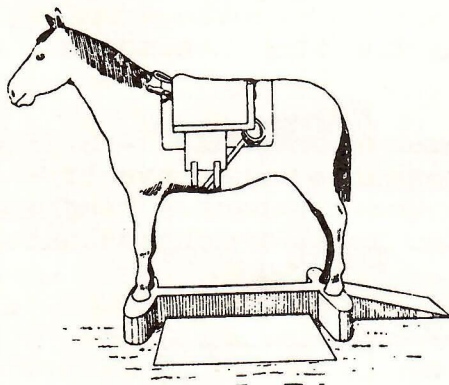
Kaarto suoritetaan komennolla KAARTO OIKEAAN (VASEMPAAN) - MARS ja jatkuu siksi, kunnes annetaan pysähtymiskomento, uusi suunta tai komennetaan ETEEN - PÄIN

1) Ratsuväen ohjesääntö (RvO I) 1939 s 64, 65 ja 66

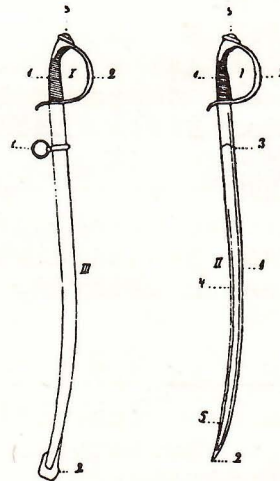
MIEKALLALYÖNTIHARJOITUKSISSA

KÄYTETTYJÄ APUVÄLINEITÄ

1)

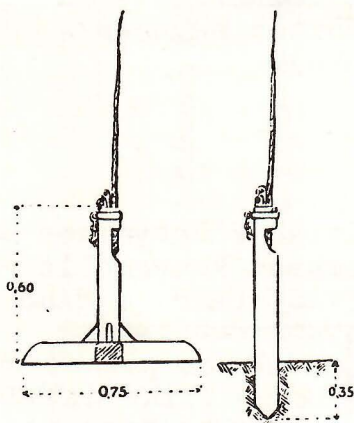

Puuhevonen

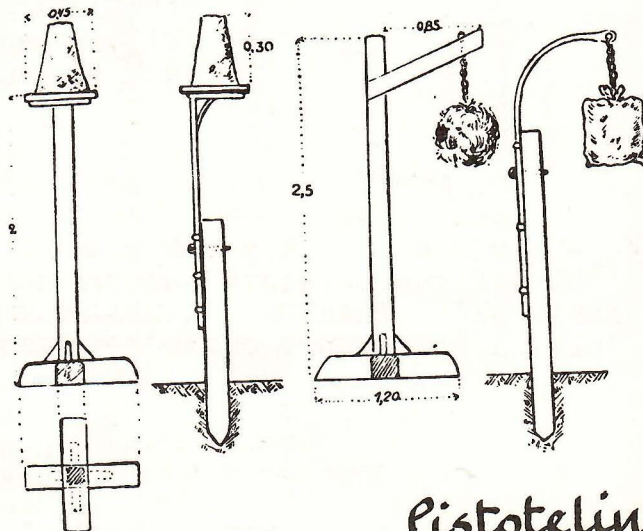

- I Kahva. 1. Kourain. 2. Väistin.
3. Ponsi.
II Säilä. 1. Terä. 2. Kärki.
3. Lape. 4. Hamara. 5. Uurteet.
III Tuppi. 1. Tupen rengas.
2. Kenkäin.

Miekka

Lyöntiteline

Pistoteline

Savipyramüdi
telineineen